

**XORAZM VILOYATIDA AHOI REAL DAROMADLARI O‘ZGARISH
TENDENSIYALARINING QIYOSIY STATISTIK TADQIQI**

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ
ИЗМЕНЕНИЯ РЕАЛЬНЫХ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ ХОРЕМСКОЙ
ОБЛАСТИ**

**COMPARATIVE STATISTICAL ANALYSIS OF CHANGING TENDENCIES IN
REAL INCOME OF POPULATION IN KHORESM REGION**

Atayev J.E.

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti tadqiqotchisi

Атаев Ж.Е.

Научный сотрудник Ургенчского государственного университета имени Абу Райхана
Беруни.

Ataev J.E.

Researcher of Urgench State University named after Abu Rayhon Beruni

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xorazm viloyatida aholi jon boshiga umumiy va real daromadlari dinamikasi qiyosiy tahlil amalga oshirilgan. Shuningdek, daromadlar taqsimotidagi notekislik baholanib aholi turmush faravonligidagi o‘zgarishlar bo‘yicha xulosa va takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar: Jon boshiga umumiy daromad, real daromad, Jini koeffitsienti, kvintil guruhi, turmush faravonligi.

Аннотация: В данной работе проведен сравнительный анализ динамики изменений совокупного и реального дохода на душу населения в Хорезмской области. Кроме того, оценено неравенство в распределении доходов и разработаны выводы и предложения по повышению благосостояния населения.

Ключевые слова: Совокупный доход на душу населения, реальный доход, коэффициент Джини, квинтиль, благосостояние.

Annotation: In this paper conducted a comparative analysis of dynamics of changes in total and real per capita income in Khorezm region. In addition, assessed inequality in income distribution and developed conclusions and proposals in well-being of population.

Keywords: Total income per capita, real income, Gini coefficient, quintile group, well-being.

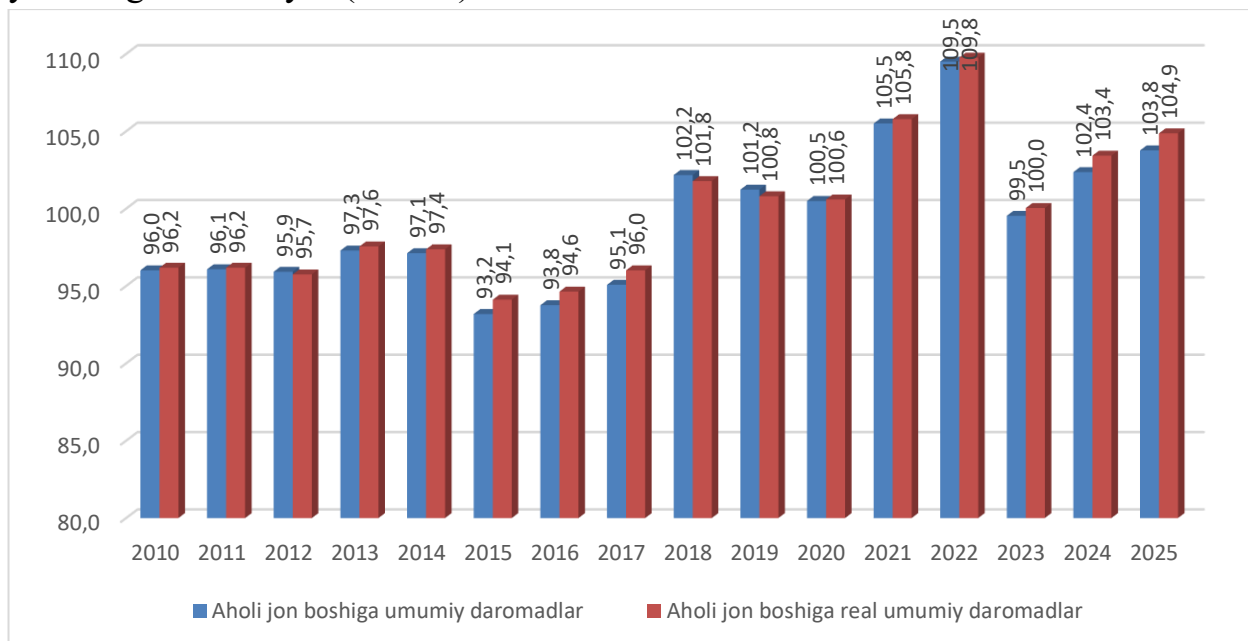
Aholi turmush faravonligini oshirishda muhim manbalardan biri bu jon boshiga real daromadlar hisoblanadi. Ya’ni, real daromadlardagi o‘zgarishlarni ma’lum darajada turmush faravonligidagi o‘zgarishlar sifatida ko‘rish mumkin. Xorazm viloyatida aholi real daromadlaridagi o‘zgarishlarning qiyosiy satistik tadqiqini ko‘rib chiqamiz. Tahlilni amalga oshirish uchun 2010-2025 ma’lumotlaridan foydalanilgan bo‘lib, barcha qiymatlar

2010 yilni bazis sifatida qabul qilgan holda o‘zgarmas narxlarga o‘tkazilgan. Qiyosiy tahlilni amalga oshirish uchun viloyatdagi real daromadni mamlakat miqyosidagi ko‘rsatkichga nisbatidan foydalanildi.

Amalga oshirilgan hisoblar viloyatda aholi jon boshiga umumiy daromadlar 2010 yilda mamlakat miqyosidagi o‘rtacha qiymatga nisbatan 96,0 foizni, jon boshiga real umumiy daromadlar esa 96,2 foizni tashkil qilgan bo‘lsa, 2025 yilda mos ravishda 103,8 va 104,9 fozini tashkil qilgan, ya’ni umumiy hisobda aholi daromadlarini boshqa hududlarga nisbatan ham oshishi kuzatilgan.

Aniqlanilgan ko‘rsatkichning eng yuqori qiymatlari 2022 yilga to‘g‘ri keladi va ular mos ravishda 109,5 va 109,8 foizni tashkil qilgan. Faqat 2023 yildagi pasayish hisobiga ko‘rsatkichlar mos ravishda 99,5 va 100,0 foizgacha pasaygan. Xulosa qilib aytganda viloyatning aholi daromadlari bo‘yicha reytinggi ikkala holatda ham yuqoriligi, ya’ni mavjud 14 hududiy birlikda 4 o‘rinni egallashi turmush faravonligini boshqa hududlarga nisbatan yaxshiligini asoslaydi (1-rasm).

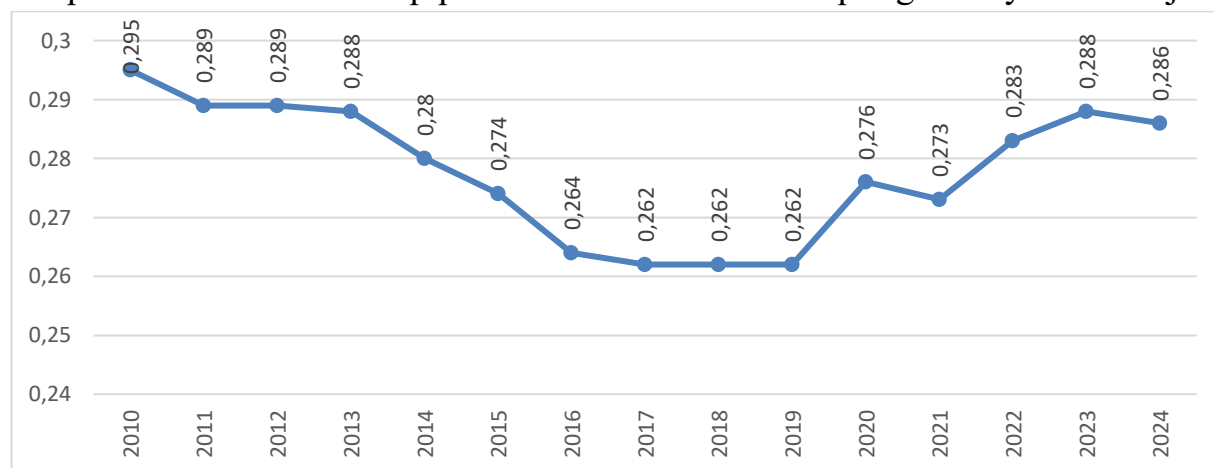
1-rasm. Xorazm viloyatida jon boshiga umumiy va real umumiy daromadlarning mamlakat miqyosidagi darajasiga nisbatan ulushi foizda.

Aholi daromadlarini yuqori bo‘lishi aniq xulosa chiqarish uchun etarli darajada asos bo‘la olmaydi. Buning uchun qo‘shimcha ravishda daromadlar taqsimotidagi tenglik masalasini ham qarab chiqish talab qilinadi. Ushbu jarayonni baholashda keng qo‘llaniladigan o‘lchov birliklaridan biri bu Djini koeffitsienti hisoblanadi. Mazkur koeffitsientning hududlar miqyosida hisobini yurtlmasligi sababli mamlakat miqyosida hisoblanilgan qiymatlaridan foydalanildi (2-rasm).

Koeffitsientning yuqori qiymati daromadlar tengsizligining oshishini ko‘rsatadi. O‘zbekistonda Djini koeffitsienti 2010 yildan 2017 yilgacha pasay, 2019 yilga qadar mavjud holat saqlab qolingani. 2020 yilda esa oshgan 2021 yildagi biroz pasayishni hisobga olmganda

2022-2023 yillarda koeffitsient oshgan va 0,288 birlikni tashkil qilgan. Koeffitsient 2024 yil ahamiyatsiz darajadagi pasayishi kuzatilib, 0,286 birlikni tashkil qilgan. Djini koeffitsienti natijalarini talqin qilish bo‘yicha umum qabul qilingan chegaralar mavjud emas, faqat turli xalqaro tashkilotlar va tadqiqotchilar tomonidan taklif qilingan meyo‘lar mavjud.

2-rasm. O‘zbekistonda Djini koeffitsientining o‘zgarish dinamikasi.

Xusuan Jahon banki Djini koeffitsienti bo‘yicha rasmiy chegaralarni taqdim qilmaydi, biroq uni 0,4 bo‘lishini xavfli ekanligi, ya’ni daromdalar taqsimotida yuqori tengsizlik mavjud deb qabul qiladi [1]. IHTT (OECD) mamlakatlarida Djini koeffitsientining 0,25-0,30 orasida bo‘lishi past tengsizlik, 0,30-0,35 o‘rtacha tengsizlik, 0,35-0,40 nisbatan yuqori tengsizlik va 0,40 oshiq bo‘lganida juda yuqori tengsizlik mavjud deb hisoblanadi [2]. Keltirilgan mezonlardan ma’lum bo‘lishicha mamlakatda aholi daromadlari tengsizligi past darajada deb baholash mumkin.

Aholi daromadlarining 20 foizli guruhlar bo‘yicha notekis taqsimlanishi ham ko‘rib chiqildi. Mazkur ko‘rsatkichning satistikasi faqat mamlakat miqyosida yuritilganligi sababli ushbu ko‘rsatkichlarda fodyalanildi (1-jadval).

1-jadval

Aholi daromadlarining (aholining) 20-foizli guruhlari bo‘yicha notekis taqsimlanishi

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
I kvintil guruhi	9,3	9,3	9,1	8,5	8,4	8,6	8,3	8,3
II kvintil guruhi	13,6	13,6	13,6	13,3	13,4	13,1	12,8	12,9
III kvintil guruhi	17,3	17,2	17,4	17,2	17,5	16,8	16,9	16,9
IV kvintil guruhi	21,8	22	22,6	22,6	23	22	22,7	22,7
V kvintil guruhi	37,9	37,8	37,3	38,3	37,6	39,5	39,2	39,2

Ushbu ko‘rsatkich bo‘yicha ma‘lumotlar 2017 yildan keyin taqdim qilina boshlanganligi sababli 2017-2024 yillar uchun keltirib o‘tilgan. Ma‘lumotlardan ko‘rinadiki birinchi, ikkinchi va uchinchi kvintil bo‘yicha ulushning pasayishi kuzatilgan bo‘lsa, oxirgi ikki kvintil bo‘yicha o‘shish kuzatilgan, ya‘ni qisqa qilib aytganda daromadlar tengsizligida kam bo‘lsada salbiy o‘zgarish sodir bo‘lgan.

Xulosa qilib aytganda viloyatda aholi boshiga umumiy va real daromadlarning yuqori o‘shish sur‘tlari ta‘minlanmoqda va hududning reytinggi oshmoqda. Umuman olganda daromadlar taqisмотini ham talab darajasida bo‘lishi aholi turmush faravonligida ijobiy o‘zgarishlar ta‘minlanganligini asoslaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development-indicators/series/SI.POV.GINI>
2. <https://www.oecd.org/en/data/datasets/income-and-wealth-distribution-database.html>
3. www.stat.uz